

МАЛАКОЦЕНОЗИ ЧЕРЕВОНОГИХ МОЛЮСКІВ РІЧОК М. ЖИТОМИРА

Матвієнко Л.Ю., Киричук Г.Є.

Кафедра ботаніки, Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Фауна червононогих молюсків прісноводних екосистем України характеризується порівняно невеликим різноманіттям. Разом з тим прісноводні молюски є поширеним компонентом водойм всіх типів і часто займають домінуюче положення в екосистемі за показниками чисельності і біомаси. Вони відіграють значну роль у існуванні гідробіоценозів, у трофічних ланцюгах, процесах кругообігу органічних речовин та окремих елементів в екосистемах. Умови, в яких перебувають молюски, суттєво впливають на щільність поселення, їх чисельність і видовий склад. Метою наших досліджень було з'ясувати видовий склад, поширення, екологічні особливості прісноводних молюсків річок м. Житомира.

Матеріалом для дослідження слугували молюски родин *Lymnaeidae*, *Planorbidae* та *Viviparidae*, зібрані в період з вересня по березень 2010-2011 рр., під час малакологічних досліджень враховували такі параметри водойм: глибина, прозорість і температура, кислотність, швидкість течії (рух води), рослинність. Загалом зібрано і обстежено 875 екз. молюсків. Видову приналежність молюсків здійснювали загальноприйнятими методами (Кутиков Л.А., Старобогатов Я.И., 1977; Стадниченко А.П., 1990).

За результатами досліджень нами виявлено 7 видів молюсків: *Lymnaea stagnalis*, *Lymnaea corvus*, *Lymnaea palustris*, *Planorbarius corneus*, *Planorbarius purpura*, *Planorbarius grandis*, *Viviparus viviparus*. Дані щодо кількості виявлених молюсків, домінуючих видів і субдомінант для кожного біоценозу наведені в таблиці 1. Встановлено, що досліджувані водойми є досить сприятливими як для якісного, так і для кількісного розвитку прісноводних молюсків. На малакофауну суттєво впливають швидкість течії, характер донних відкладів, глибина водойм, рН водного середовища. З'ясовано індекси подібності фаун Чекановського - С'єренсена, Жаккара, Ренконена і Роджерса – Шенера. Для більшості угруповань відзначено досить високі значення цих показників. Найбільше видове багатство спостерігається в р. Кам'янка. Тут було знайдено 6 видів, причому вони характеризуються більш вирівняною структурою домінування. Причиною цього, напевно є сприятливі гідрологічні умови річки: піщане або піщано-кам'янисте дно та достатня швидкість течії (0,6-1,0 м/с) для нормальної циркуляції кисню та поживних речовин у водоймі. У всіх інших вибірках було обліковано по 5 видів і видове розмаїття тут відносно невисоке.

Таблиця 1. Видова структура досліджуваних угруповань

Вибірка*	Всього молюсків	Кількість виявлених видів	Домінуючий вид	Субдомінант
1	96	5	<i>P.purpura</i>	<i>P.corneus</i>
2	142	5	<i>P.purpura</i>	<i>P.grandis</i>
3	137	5	<i>P.purpura</i>	<i>P.corneus</i>
4	132	6	<i>P.corneus</i>	<i>P.purpura</i>
5	110	6	<i>P.corneus</i>	<i>P.purpura</i>
6	117	5	<i>P.purpura</i>	<i>P.corneus</i>
7	87	5	<i>P.purpura</i>	<i>P.corneus</i>
8	54	5	<i>P.corneus</i>	<i>L.stagnalis</i>

* 1 - р. Тетерів, м. Житомир (р-н Корбутівка); 2 - р. Тетерів, м. Житомир (поблизу Бердичівського мосту); 3 - р. Тетерів, м. Житомир (поблизу парку ім. Ю.Гагаріна); 4 - р. Кам'янка, м. Житомир (р-н Короленко); 5 - р.

БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – 2012: матеріали конференції. – Житомир: Вид-во ЖДК ім. І. Франка, 2012. – 38–39

Кам'янка, м. Житомир (Богунський р-н); 6 - р. Гуйва, смт. Новогуївинськ; 7 - р. Лісова, с. Барашівка; 8 - р. Крошенка, м. Житомир (р-н Крошня).